2ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

28 & 29 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2015

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗΣ & ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗΣ
ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

πεδίο
ΕΚΔΟΤΙΚΗ

ΣΑΒΒΑΤΟ 28 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2015

08.30 – 10.00	**ΕΓΓΡΑΦΕΣ**
10.00 – 10.15	**Χαιρετισμοί από τις Πρυτανικές αρχές, από την Σχολή Κοινωνικών Επιστημών καθώς και από το Τμήμα Ψυχολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών**
10.15 – 11.15	***ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ ΟΜΙΛΙΑ*** ΜΕΛΛΟΝ ΡΟΜΠΕΡΤ **Η αξία γενικών αρχών συμπεριφοράς:** **Το παράδειγμα της διαφορικής ενίσχυσης** **Προεδρεύει: Δεσύπρη Αθηνά**
11.15 – 11.30	**ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ 15'**
11.30 – 13.00	**ΕΝΟΤΗΤΑ 1η** ***Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ*** Προεδρεύει: Χρυσαυγή Καράτζιου • Αλούπη Αγγελική **Champions League Εκπαίδευσης – Θετικοί ενισχυτές vs. τιμωρία και απειλές: 1-0** • Δεσύπρη Αθηνά **JOB ONE IS HAVING FUN - Η θεμελίωση της θετικά ενισχυτικής δύναμης της εκπαίδευσης** • Γεωργιλάκη Μαρίλη **Ο ρόλος του σχολικού ψυχολόγου με βάση την εφαρμοσμένη ανάλυση της συμπεριφοράς**
13.00 – 13.30	**ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ 30'**
13.30 – 14.30	**ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΟΜΙΛΙΑ** MARTIN NEIL **Behavior Analyst Certification Board (BACB):** **Updates, developments and opportunities around the world** **Προεδρεύει: Κατερίνα Δούναβη**
14.30 – 14.45	**ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ 15'**
14.45 – 16.45	**ΕΝΟΤΗΤΑ 2η** ***ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΣΤΗΝ ΚΛΙΝΙΚΗ ΨΥΧΟΠΑΘΟΛΟΓΙΑ*** Προεδρεύει: Κλάδη-Κοκκίνου Μαρία • Δρούζα Τότα **Η ανάλυση της συμπεριφοράς στην αντιμετώπιση και θεραπεία φαινομένων συμπεριφοράς που ανήκουν σε ποικίλες διαγνωστικές κατηγορίες της κλινικής ψυχιατρικής**

- Δέμου Μαρίνα Τζούλια, Μέλλον Ρόμπερτ
  Ο ρόλος της θετικής και αρνητικής ενίσχυσης στην αιτιολόγηση της συμπεριφοράς
- Όουενς Άννα Δήμητρα, Μέλλον Ρόμπερτ
  Τα ερεθίσματα παραγόμενα από επαναλαμβανόμενες πράξεις ως σήματα ασφάλειας: Η σημασία για την κατανόηση στερεοτυπικών συμπεριφορών στην ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή
- Κάραλη Κλειώ
  Η εφαρμογή της επιστήμης της ανάλυσης συμπεριφοράς σε ασθενείς με καρκίνο

16.45 – 18.30 **ΑΝΑΡΤΗΜΕΝΕΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ – ΔΕΞΙΩΣΗ**

- Pujante Rodenas Maria – Jose, Δούναβη Κατερίνα
  The inclusion of children with ASD in mainstream school settings: Effective applications informed by behaviour analysis
  (Η ενσωμάτωση παιδιών με ΔΦΑ σε γενικά εκπαιδευτικά πλαίσια: Αποτελεσματικές εφαρμογές βασισμένες στην ανάλυση συμπεριφοράς)
- Λέτσας Χρήστος, Μέλλον Ρόμπερτ
  Διερεύνηση του ρόλου των σημάτων ασφάλειας στην επιθετική συμπεριφορά.

Ο μπουφές είναι μια ευγενική προσφορά του Παντείου Πανεπιστημίου

ΚΥΡΙΑΚΗ 29 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2015

10.00 – 12.00 **ΕΝΟΤΗΤΑ 3η**

ΑΥΤΟΕΛΕΧΟΣ ΚΑΙ Η ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΤΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ ΕΡΕΘΙΣΜΑΤΩΝ

Προεδρεύει: Τσουκάρης Ευστράτιος

- Τελλίδου Σοφία, Πήλιου Λίλλιαν, Καρνέζη Χάρις
  Το Γνωσιακό Συμπεριφορικό Δράμα, ως θεμελιωτική διαδικασία για τη μετατροπή ενός ουδέτερου ερεθίσματος σε εξαρτημένο ενισχυτή
- Γεωργιλάκη Μαρίλυ
  Διαταραχή πρόσληψης τροφής (ψυχογενής ανορεξία) μέσα από το πρίσμα της εφαρμοσμένης ανάλυσης της συμπεριφοράς
- Νεοφωτίστου Εύη, Μηλιώνη Καίτη, Αλέπης Τίμης
  Η χρήση της τεχνολογίας των εφαρμογών υγείας (health apps) στην παρακολούθηση και στην τροποποίηση της διατροφικής συμπεριφοράς
- Κόλλια Μαρία Ελένη, Μέλλον Ρόμπερτ
  Διερεύνηση των συνθηκών που διέπουν τις συμπεριφορές αυτοελέγχου και παρορμητικότητας

12.00 – 12.15 **ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ 15'**

12.15 – 13.15	**ΕΝΟΤΗΤΑ 4η** ***ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ*** Προεδρεύει: Αναστάσιος Ράπτης • Κατσούγκρη Παρασκευή Δανάη, Μέλλον Ρόμπερτ **Η επίδραση της διαφορικής ενίσχυσης και τιμωρίας στις σχέσεις μεταβατικότητας και στη διαφοροποίηση της γενίκευσης της ισοδυναμίας και μη των ερεθισμάτων** • Μακρής Νικόλαος, Μέλλον Ρόμπερτ **Πειραματική διερεύνηση του επιπέδου συμμετρίας των επιδράσεων της τιμωρίας και της ενίσχυσης**
13.15 – 14.45	***ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΟ ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ – INVITED ROUND-TABLE DISCUSSION*** Dounavi Katerina, Martin Neil, Pelios Lillian, Mellon Robert Is behavior analyst certification right for Greece in 2015?
14.45 – 15.15	**ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ 30'**
15.15 – 17.00	**ΕΝΟΤΗΤΑ 5η** ***ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΛΙΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ*** Προεδρεύει: Δημητριοπούλου Ελένη-Παυλίνα • Μητσοπούλου Τιτίκα, Σωτηροπούλου Βιβή **Ανάλυση συμπεριφοράς και θεραπεία σε κλινική περίπτωση ειδικής φοβίας αίματος - ένεσης - τραύματος** • Σωτηροπούλου Βιβή, Μητσοπούλου Τιτίκα **Η ανάλυση συμπεριφοράς ως προθάλαμος του θεραπευτικού σχεδιασμού στις σεξουαλικές δυσλειτουργίες – Παραδείγματα κλινικών περιπτώσεων διαταραχής σεξουαλικού πόνου, πρόωρης εκσπερμάτισης και στυτικής δυσλειτουργίας** • Κατσούγκρη Παρασκευή Δανάη, Διάκος Στέφανος, Μέλλον Ρόμπερτ **Μείωση ανεπιθύμητων συμπεριφορών κατά τη διάρκεια του φαγητού και έναρξη διδασκαλίας χρήσης πιρουνιού: Η περίπτωση της Εύας** • Λάππα Χριστίνα, Κυπαρισσός Νικόλαος, Αναστασίου Ιωάννης **Εκπαίδευση Ατόμων με σοβαρή νοητική υστέρηση με στόχο την ανάπτυξη του θρησκευτικού τους βιώματος** • Ορκοπούλου Ευθυμία, Μέλλον Ρόμπερτ **Το φαινόμενο της συντελεστικής διάκρισης ερεθισμάτων κατά την εκπαίδευση ενός παιδιού με αυτισμό στη βασική κατανόηση της έννοιας του πόσιμου**
17.00 – 17.15	**ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ 15'**
17.10 – 17.45	ΧΟΡΩΔΙΑ ΤΟΥ ΠΑΝΤΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ Γιάννης Βρυζάκης, Μαέστρος
17.45	**ΛΗΞΗ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ – ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΒΕΒΑΙΩΣΕΩΝ**

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΕΙΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΣΑΒΒΑΤΟ 28 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2015

ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ ΟΜΙΛΙΑ

Μέλλον Ρόμπερτ

Η αξία γενικών αρχών συμπεριφοράς: Το παράδειγμα της διαφορικής ενίσχυσης

Από κοινού με τις άλλες θετικές επιστήμες, η ανάλυση συμπεριφοράς σκοπεύει στην διερεύνηση και διατύπωση αρχών που περιγράφουν τον τρόπο που καθορίζονται τα υπό μελέτη φαινόμενα, με απότερω στόχο την όσο το δυνατόν ευρύτερη ωφέλιμη εφαρμογή τους. Προσπαθούμε, δηλαδή, να βρίσκουμε κοινούς μηχανισμούς που διέπουν φαινόμενα, τα οποία υπό άλλες συνθήκες δείχνουν φαινομενικά ασύνδετα μεταξύ τους. Αυτή η αξία έρχεται σε αντίθεση με τις κυρίαρχες, παραδοσιακές προσεγγίσεις της ψυχολογίας, οι οποίες ισχυρίζονται ότι η συμπεριφορά ατόμων διαφόρων ομάδων (π.χ., γυναίκες vs. άντρες, παιδιά vs. έφηβοι, δυτικοί vs. ανατολίτικοι, υστερικοί vs. ψυχαναγκαστικοί κτλ.) ουσιαστικά καθορίζονται με διαφορετικούς τρόπους, καθώς επίσης κι ότι φαινόμενα όπως η γνώση, η αντίληψη, η αναμονή, η λύση προβλημάτων απαιτούν το καθένα τις δικές του ξεχωριστές αρχές καθορισμού.

Όμως, όπως οι αρχές της φυσικής επιλογής του Darwin ανέδειξαν τους κοινούς μηχανισμούς προέλευσης, φαινομενικά άσχετων βιολογικών ειδών (όπως π.χ. το τριαντάφυλλο και η τίγρης) έτσι και οι αρχές της διαφορικής ενίσχυσης του Skinner μάς δείχνουν πως οι διαφορετικές συνέπειες των πράξεών μας καθορίζουν με παρόμοιο τρόπο φαινομενικά άσχετα ψυχολογικά φαινόμενα, αυξάνοντας σημαντικά την κατανόησή αυτών των φαινομένων καθώς και την ικανότητά μας να ανακατευθύνουμε την εν δυνάμει επιβλαβή πορεία τους. Όταν ορισμένες μορφές δράσης είναι αποτελεσματικές και άλλες δεν είναι, οι αποτελεσματικές μορφές σταδιακά θα επικρατούν στο ρεπερτόριο της συμπεριφοράς μας· όταν οι δράσεις αυτές ενισχύονται σε ένα πλαίσιο και όχι σε άλλα, θα δημιουργηθεί μια αντίστοιχη διαφοροποίηση στην πιθανότητα εκδήλωσής τους στα προαναφερθέντα πλαίσια. Εφαρμόζοντας αυτές τις αρχές ανακαλύπτονται λειτουργικές ομοιότητες σε ποικίλες συμπεριφορές διαφόρων ομάδων, διευκολύνοντας κατά αυτόν τον τρόπο την κατάλληλη ρύθμιση των συνθηκών που αξίζει και απαιτεί ο καθένας μας, ώστε να απολαμβάνουμε όλες τις χαρές που μπορεί να προσφέρει η αλληλεπίδρασή μας με τους συνανθρώπους μας και τον κόσμο το οποίο μοιράζουμε με αυτούς.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1η: Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αλούπη Αγγελική

Champions League Εκπαίδευσης – Θετικοί ενισχυτές vs. τιμωρία και απειλές: 1-0

Η επιβράβευση και η ενθάρρυνση ως θετικοί ενισχυτές της συμπεριφοράς (λέξεις και φράσεις όπως «μπράβο», «τέλεια», «συνέχισε έτσι»), είτε στην προφορική είτε στην γραπτή τους εκδοχή (αποδιδόμενες στα τετράδια και βιβλία των μαθητών) αναμφισβήτητα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη μαθησιακή, εκπαιδευτική αλλά και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του μαθητή. Αντιθέτως η τιμωρία και η απειλή αναστέλλουν όχι μόνο τις τιμωρημένες δράσεις αλλά και συμπεριφορές που είναι επιθυμητές στην εκπαιδευτική διαδικασία, όπως η συγκέντρωση και η δημιουργική σκέψη.

Ωστόσο η επιβράβευση και η ενθάρρυνση είναι αποτελεσματικές όταν γενικότερα χαρακτηρίζουν το εκπαιδευτικό πλαίσιο αλλά και όταν αποδίδονται στοχευμένα σε οποιαδήποτε συμπεριφορά που θα χαρακτηριζόταν ως επιθυμητή. Στην περίπτωση της διόρθωσης του γραφικού χαρακτήρα ο εκπαιδευτικός οφείλει να ανιχνεύσει και να επιβραβεύσει έστω και ένα γράμμα σε μία ολόκληρη σελίδα, μέχρι να φθάσει να επιβραβεύσει ολόκληρες λέξεις, φράσεις, προτάσεις και κείμενα. Χρέος του εκπαιδευτικού είναι να εφευρίσκει συνεχώς νέους τρόπους προκειμένου να ενισχύσει θετικά τις επιθυμητές συμπεριφορές, ώστε η παραγωγή του μαθησιακού έργου να επιτυγχάνεται με τον οικονομικότερο τρόπο για το μαθητή, αξιοποιώντας όλο το δυναμικό του και ενισχύοντας την ευχαρίστησή του για μάθηση.

Δεσύπρη Αθηνά

«JOB ONE IS HAVING FUN» - Η θεμελίωση της θετικά ενισχυτικής δύναμης της εκπαίδευσης

Για δεκαετίες, τόσο τα δεδομένα από το ερευνητικό και εργαστηριακό πεδίο, όσο και οι εμπειρίες μας από την εφαρμοσμένη ανάλυση συμπεριφοράς στην εκπαιδευτική διαδικασία, αμφισβητούν την ανάγκη επιβολής αυστηρής οριοθέτησης των παιδιών και την προαγωγή ενός χαρακτήρα διεκπεραιωτικής υποχρέωσης στη μάθηση. Αντίθετα, επιτονίζουν τη μακροπρόθεσμη αποτελεσματικότητα των μεθόδων που δεν στερούν από την εκπαίδευση τα θετικά ενισχυτικά γεγονότα του παιχνιδιού, της χαράς, του γέλιου, της τρυφερότητας. Με σύμμαχο τα αυτόματα ενισχυτικά ερεθίσματα, είμαστε σε θέση να ρυθμίζουμε τις συνθήκες έτσι, ώστε τα ερεθίσματα που παράγονται από την ενασχόληση με το διάβασμα, τις εργασίες, την σχολική τάξη, να αποκτούν, σε κάποιο βαθμό, παρόμοια ενισχυτική αποτελεσματικότητα με τα γεγονότα του παιχνιδιού και των προσωπικών ενδιαφερόντων. Τί μας δίδαξαν οι συνέπειες των δράσεών μας για την αποτυχία της τιμωρίας; Ποιες μορφές συμπεριφοράς κρίνονται μάλλον αναποτελεσματικές στη διαμόρφωση μιας πρόσφορης αλληλεπίδρασης των μαθητών με την ίδια τη μάθηση; Τέλος, γιατί επιμένουμε με τόσο ζήλο ότι δεν υπάρχει άλλο μονοπάτι που να καταλήγει με περισσότερη σιγουριά σε ενθουσιώδη, πρόθυμα, γελαστά παιδιά, από αυτό που εξασφαλίζει ευχάριστα, αστεία, θετικά ενισχυτικά γεγονότα στο πλαίσιο της εκπαίδευσης;

Γεωργιλάκη Μαρίλη

Ο ρόλος του σχολικού ψυχολόγου με βάση την εφαρμοσμένη ανάλυση της συμπεριφοράς

Η σχολική ψυχολογία είναι ένας σημαντικός κλάδος εφαρμοσμένης ψυχολογίας, ο οποίος παρέχει υπηρεσίες σε μαθητές όλων των ηλικιών, στις οικογένειες τους, σε εκπαιδευτικούς και στους υπό-

λοιπους φορείς και υπηρεσίες που εμπλέκονται στο εκπαιδευτικό σύστημα. Στο χώρο της προσχολικής αγωγής, ο σχολικός ψυχολόγος ασχολείται με την πρόληψη και την προαγωγή της ψυχικής υγείας των παιδιών, τη συμβουλευτική γονέων και εκπαιδευτικών, την αξιολόγηση του αναπτυξιακού επιπέδου των παιδιών και των σχεδιασμό προγραμμάτων παρέμβασης. Με βάση τις αρχές της πειραματικής και εφαρμοσμένης ανάλυσης της συμπεριφοράς, ο σχολικός ψυχολόγος, έχει τη δυνατότητα να παρέμβει είτε άμεσα ρυθμίζοντας τις συνθήκες που συντελούν στην ανάπτυξη ή στην βελτίωση της συμπεριφοράς των παιδιών, είτε έμμεσα με τη συνεργασία των γονέων και των εκπαιδευτικών. Αυτό σημαίνει ότι οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί κατανοώντας τις βασικές αρχές της εφαρμοσμένης ανάλυσης της συμπεριφοράς, είναι σε θέση να αναγνωρίζουν την προέλευση της συμπεριφοράς (των παιδιών ή τη δική τους) και τις συνθήκες υπό τις οποίες οι συνέπειες των δράσεων αποκτούν και χάνουν τη δύναμη να αυξάνουν την πιθανότητα εκδήλωσης τους. Με αυτόν τον τρόπο ο ψυχολόγος, οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί συμβάλλουν στην προαγωγή της υγιούς ανάπτυξης του παιδιού και στη βελτίωση της μεταξύ τους σχέσης.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΟΜΙΛΙΑ

Martin Neil

Behavior Analyst Certification Board (BACB): Updates, Developments and Opportunities around the World

This presentation will discuss the BACB and BACB certification, including the Registered Behavior Technician (RBT) credential. Data will be presented for numbers of certificants and approved course sequences. The most recent updates, developments and changes to standards will also be outlined. A general overview of certification will be presented along with specific aspects of international growth and development, with a focus on the establishment and support of BACB credentials around the world.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2η: ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΣΤΗΝ ΚΛΙΝΙΚΗ ΨΥΧΟΠΑΘΟΛΟΓΙΑ

Δρούζα Τότα

Η ανάλυση της συμπεριφοράς στην αντιμετώπιση και θεραπεία φαινομένων συμπεριφοράς που ανήκουν σε ποικίλες διαγνωστικές κατηγορίες της κλινικής ψυχιατρικής

Ορίζουμε την ψυχοπαθολογία ως ένα σύνολο από ανεπιθύμητες ή αποκλίνουσες συμπεριφορές. Πλήθος ερευνών παρέχουν ενδείξεις ότι η τιμωρία αποτελεί ένα ενιαίο θεωρητικό πλαίσιο, εντός του οποίου μπορούν να γίνουν κατανοητοί οι παράγοντες ανάπτυξης της ψυχοπαθολογίας. Η συμπεριφορά του ατόμου είναι το αποτέλεσμα διαρκούς αλληλεπίδρασης του ατόμου με παράγοντες του περιβάλλοντός του. Αν, λοιπόν, επέμβουμε σε αυτές τις αλληλεπιδράσεις παρέχοντας περισσότερο ενισχυτικά για επιθυμητές δράσεις ερεθίσματα, είναι πιθανόν να διαπιστώσουμε ότι συμπεριφορές που θεωρούνται τυπικές κάποιας διαταραχής τελικά μπορούν να κινηθούν στα επίπεδα του φυσιολογικού. Αντλώντας από τον παραπάνω δομημένο κορμό που συγκροτούν οι έννοιες «συμπεριφορά», «ενίσχυση» και «τιμωρία», η παρούσα εργασία θα στηρίξει ότι η Πειραματική και Εφαρμοσμένη Ανάλυση Συμπεριφοράς είναι η πλέον κατάλληλη επιστημονική – θεραπευτική προ-

σέγγιση μεγάλου εύρους ψυχοπαθολογικών φαινομένων. Τόσο μεγάλου που μας επιτρέπει να υποθέσουμε ότι είναι η πλέον κατάλληλη προσέγγιση για το σύνολο της ψυχοπαθολογικής συμπεριφοράς. Ως η πλέον εξατομικευμένη και βασισμένη σε συγκεκριμένες και εν τέλει απλές αρχές διαμόρφωσης της συμπεριφοράς, γίνεται το πλέον εύχρηστο και συνεπές εργαλείο για την κατανόηση της αποκλίνουσας συμπεριφοράς και την αποτελεσματική παρέμβαση. Θα δοθούν παραδείγματα παρέμβασης σε συμπεριφορές οι οποίες, βάσει διαγνωστικών κριτηρίων, τοποθετούνται σε διαφορετικές μεταξύ τους διαγνωστικές κατηγορίες (διαταραχή πανικού, διπολική διαταραχή, ψυχαναγκαστική καταναγκαστική διαταραχή, κατάθλιψη κ.ά.)

Δέμου Μαρίνα Τζούλια, Μέλλον Ρόμπερτ

Ο ρόλος της θετικής και αρνητικής ενίσχυσης στην αιτιολόγηση της συμπεριφοράς

Το αντικείμενο της εργασίας συνιστά η μελέτη του φαινομένου της ουσιαστικοποίησης, η οποία αποτελεί μια μέθοδο ερμηνείας της προέλευσης των φυσικών και κοινωνικών γεγονότων. Διερευνάται η εκδήλωση αυτού του φαινομένου στις καθημερινές εξηγήσεις συμπεριφορών, που πραγματοποιούν οι απλοϊκοί άνθρωποι. Αρχικά, παρατίθεται μια ανασκόπηση της επιστήμης του συμπεριφορισμού και διαπλάθεται ένας ορισμός της ουσιαστικοποίησης. Μετά, επιχειρείται εντοπισμός της ουσιαστικοποίησης σε ποικίλους, επιστημονικοφανείς και μη, κλάδους. Μεταγενέστερα, εκθειάζεται ο θεμελιώδης συμπεριφορισμός ως εναλλακτική συνθήκη εξήγησης προς την ψυχολογική ουσιαστικοποίηση, η οποία εντοπίζεται και στο μικροεπίπεδο της καθημερινής διάδρασης. Στη μεθοδολογία της μελέτης περιγράφονται οι υποθέσεις και το νεοσύστατο ερωτηματολόγιο, που χορηγήθηκε μαζί με άλλα δύο ερωτηματολόγια: το ερωτηματολόγιο ανίχνευσης της ουσιαστικοποίησης σε καθημερινές περιστάσεις ερμηνειών, με μια κλίμακα τελειομανίας και μια κλίμακα thought-action fusion, όπου και στα τρία, τα άτομα με υψηλό σκοράρισμα διακρίνει η ενισχυμένη συμπεριφορά για γρήγορες και κοινωνικά αποδεκτές αποδόσεις και η αποφυγή αρνητικών ενισχυτών από την κοινωνία, στοιχείο όμως που υποσκάπτει το μερίδιο της εγκυρότητας και αξιοπιστίας των συμπερασμάτων τους. Στα αποτελέσματα τοποθετούνται οι στατιστικές μετρήσεις που εφαρμόσθηκαν στο συγκεντρωμένο υλικό. Το μείζον εύρημα που προέκυψε είναι ότι όλοι, πιθανότατα, οι άνθρωποι μετέχουν σε ερμηνευτικές ενέργειες, οι οποίες δύναται να είναι συγχρόνως φυσικές και μη φυσικές.

Όουενς Άννα Δήμητρα, Μέλλον Ρόμπερτ

Τα ερεθίσματα παραγόμενα από επαναλαμβανόμενες πράξεις ως σήματα ασφάλειας: Η σημασία για την κατανόηση στερεοτυπικών συμπεριφορών στην ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή

Η ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή χαρακτηρίζεται εν μέρη από την εκδήλωση λεκτικών και μη συμπεριφορών που είναι στερεοτυπικές στη μορφή τους (π.χ. ιδεοληψίες, ψυχαναγκασμοί). Οι συμπεριφορές αυτές που χαρακτηρίζονται από χαμηλή μεταβλητότητα στη μορφή τους μπορεί να έχουν τερματίσει αποτελεσματικά επανειλημμένα αρνητικούς ενισχυτές στο παρελθόν. Τα ερεθίσματα που παράγονται αυτόματα κατά την εκδήλωση αυτών των δράσεων ενδέχεται να έχουν αποκτήσει εξαρτημένη θετικά ενισχυτική δύναμη (σήματα ασφάλειας) καθώς έχουν συσχετιστεί με γεγονότα (τερματισμού ή αποφυγής δυσάρεστων συμβάντων) που προκαλούν αντιδράσεις ανακούφισης, ηρεμίας κλπ. Η παρούσα περιγραφική έρευνα σχεδιάστηκε με σκοπό να διερευνήσει τη πιθανή σύνδεση καθημερινών στερεοτυπικών συμπεριφορών των οποίων τα αυτόματα παραγόμενα ερεθίσματα λειτουργούν ως σήματα ασφάλειας με στοιχεία χαρακτηριστικά της ιδεοψυχαναγκα-

στικής διαταραχής. Κατασκευάστηκε μία κλίμακα αυτοαναφοράς με ερωτήματα που περιγράφουν διάφορες μορφές συμπεριφορών αποφυγής δυσάρεστων καταστάσεων, όπου τα παραγόμενα ερεθίσματα λειτουργούν ως σήματα ασφάλειας.

Κάραλη Κλειώ
Η εφαρμογή της επιστήμης της ανάλυσης συμπεριφοράς σε ασθενείς με καρκίνο

Στην παρούσα εργασία θα εκτεθούν ορισμένες παρατηρήσεις με αφορμή την ιδιότητά μου ως ψυχολόγου στην Γ. Ογκολογική Κλινική του Νοσοκομείου Metropolitan. Οι άνθρωποι που συναντάω καθημερινά είναι στην πλειονότητά τους οι ασθενείς με καρκίνο και οι συγγενείς τους, οι οποίοι, ανεξαρτήτως του ιστορικού της ζωής τους, της υγείας τους και της συμπεριφοράς τους αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα και παρόμοιες περιβαλλοντολογικές αλλαγές. Σύμμαχος στην προσπάθεια καλυτέρευσης και βελτίωσης αυτών των κυριολεκτικά δύσκολων συνθηκών είναι η επιστήμη της ανάλυσης συμπεριφοράς. Πιο συγκεκριμένα, η επαφή με την επιστήμη της ανάλυσης συμπεριφοράς επιτρέπει, όχι μόνο την πληρέστερη κατανόηση της συμπεριφοράς των ανθρώπων και των αλλαγών της, αλλά και την εφαρμογή των αρχών της, έτσι ώστε ο φόβος του θανάτου – που αναπόφευκτα προκαλείται από το άκουσμα της λέξης καρκίνος- να εξαλείφεται από πρακτικές αλλαγής του περιβάλλοντος, που προάγουν τη ζωή.

ΑΝΑΡΤΗΜΕΝΕΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

Pujante Rodenas Maria – Jose, Δούναβη Κατερίνα
The inclusion of children with ASD in mainstream school settings: Effective applications informed by behaviour analysis

Applied behaviour analysis (ABA) has been recognised as the scientific basis of the most effective interventions for children with autism spectrum disorders (ASD) and has enabled the achievement of excellent outcomes in the development of language, academic, social and independent life skills. As the aim of any successful ABA-based intervention is the ultimate inclusion of the person with ASD in the peer group, a number of specific strategies and techniques have been developed that explicitly aim to achieving this goal in a school environment.

In this poster, a review of evidence-based methods for inclusion will be presented, followed by a description of the teaching procedures used for the inclusion of a student with ASD in a mainstream primary school setting. These will include both shadow teacher and peer-led methods and examples of real applications will be provided. Results will be discussed by highlighting the necessary components of a successful inclusion process and offering concrete guidelines for practitioners.

(μετάφραση)
Η ενσωμάτωση παιδιών με ΔΦΑ σε γενικά εκπαιδευτικά πλαίσια: Αποτελεσματικές εφαρμογές βασισμένες στην ανάλυση συμπεριφοράς
Η εφαρμοσμένη ανάλυση συμπεριφοράς (ΕΑΣ) έχει αναγνωριστεί ως η επιστημονική βάση των πιο αποτελεσματικών παρεμβάσεων για τα παιδιά με Διαταραχές του Φάσματος του Αυτισμού (ΔΦΑ) και έχει δώσει τη δυνατότητα να επιτευχθούν εξαιρετικά αποτελέσματα στην ανάπτυξη δεξιοτήτων

λόγου, κοινωνικών και αυτονομίας. Καθώς ο στόχος κάθε αποτελεσματικής παρέμβασης βασισμένης στην ΕΑΣ είναι η τελική ενσωμάτωση του ατόμου με ΔΦΑ στην ομάδα συνομηλίκων, έχει αναπτυχθεί ένας αριθμός συγκεκριμένων στρατηγικών και τεχνικών οι οποίες αποσκοπούν ρητά στην επίτευξη αυτού του στόχου στο σχολικό περιβάλλον.

Σε αυτήν την αναρτημένη παρουσίαση, θα γίνει μια ανασκόπηση των επιστημονικά τεκμηριωμένων μεθόδων καθώς και μια περιγραφή των διδακτικών διαδικασιών που χρησιμοποιούνται για την ενσωμάτωση των μαθητών με ΔΦΑ στο γενικό σχολικό πλαίσιο του δημοτικού. Σε αυτές θα συμπεριληφθούν οι μέθοδοι που καθοδηγούνται από τους δασκάλους παράλληλης στήριξης καθώς και αυτές που βασίζονται στους συνομηλίκους και θα παρουσιαστούν παραδείγματα από πραγματικές εφαρμογές. Τα αποτελέσματα θα συζητηθούν υπογραμμίζοντας τα απαραίτητα στοιχεία μιας επιτυχούς διαδικασίας ενσωμάτωσης και προσφέροντας συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές για τους επαγγελματίες.

Λέτσας Χρήστος, Μέλλον Ρόμπερτ

Διερεύνηση του ρόλου των σημάτων ασφάλειας στην επιθετική συμπεριφορά

Σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας είναι η διερεύνηση του ρόλου που διαδραματίζουν τα σήματα ασφάλειας στην εκδήλωση επιθετικών συμπεριφορών, λαμβάνοντας υπόψη και το ιστορικό τιμωρίας του ατόμου. Υποθέσαμε ότι θα υπάρξει υψηλή συσχέτιση μεταξύ των σημάτων ασφάλειας και της επιθετικότητας. Για την έρευνα χρησιμοποιήθηκαν 3 ερωτηματολόγια: το ερωτηματολόγιο της επιθετικότητας, το ερωτηματολόγιο μέτρησης του ιστορικού τιμωρίας και το ερωτηματολόγιο συσχέτισης επιθετικότητας και σημάτων ασφάλειας που κατασκευάστηκε και χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας. Το δείγμα αποτελείτο από 189 άτομα, εκ των οποίων οι 37 ήταν άνδρες και οι 152 γυναίκες. Από τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων βρέθηκε ότι η συσχέτιση μεταξύ των σημάτων ασφάλειας και της επιθετικότητας είναι στατιστικά σημαντική, καθώς r_s =0,57 *(p < 0,01).* Το ίδιο παρατηρείται και στη συσχέτιση σημάτων ασφάλειας και ιστορικού τιμωρίας, καθώς r_s =0,37 *(p<0,01).* Και τέλος, παρατηρείται υψηλή συσχέτιση ανάμεσα στην επιθετικότητα και το ιστορικό τιμωρίας, καθώς r_s = *0,52 (p < 0,01).* Τα αποτελέσματα της έρευνας αποκάλυψαν συστηματική σχέση μεταξύ της εκδήλωσης επιθετικής συμπεριφοράς, του ιστορικού τιμωρίας και των σημάτων ασφάλειας, που παράγονται από τα άτομα κατά την εκδήλωση επιθετικών δράσεων. Τα αποτελέσματα αυτά επιβεβαιώνουν τις μακροπρόθεσμα βλαβερές επιδράσεις της τιμωρίας στη συμπεριφορά του ατόμου.

ΚΥΡΙΑΚΗ 29 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2015

ΕΝΟΤΗΤΑ 3η: ΑΥΤΟΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ Η ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΤΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ ΕΡΕΘΙΣΜΑΤΩΝ

Τελλίδου Σοφία, Πήλιου Λίλλιαν, Καρνέζη Χάρις

Το Γνωσιακό Συμπεριφορικό Δράμα, ως θεμελιωτική διαδικασία για τη μετατροπή ενός ουδέτερου ερεθίσματος σε εξαρτημένο ενισχυτή

Ανάμεσα στις διάφορες θεραπευτικές παρεμβάσεις που χρησιμοποιούν την αρχή της ενίσχυσης για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν τα παιδιά με αυτισμό, είναι και το Γνωσιακό Συμπεριφορικό Δράμα (ΓΣΔ). Πρόκειται για ένα ψυχοπαιδαγωγικό μοντέλο που χρησιμοποιεί την δραματική διαδικασία ως ενισχυτή, δημιουργώντας διαδραστικά σενάρια, αρχικά βασισμένα στα ενδιαφέροντά και τις δυνατότητες των συμμετεχόντων και προοδευτικά καταλήγει σε στοχοθετημένες συμπεριφορές. Στόχος της παρούσας μελέτης είναι να ερευνήσει αν το γνωσιακό συμπεριφορικό δράμα μπορεί να αλλάξει την αξία ενός ερεθίσματος, από ουδέτερο σε εξαρτημένο ενισχυτή. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε είναι το πειραματικό σχέδιο ανατροπής Α-Β-Α (reversal design). Τα παιδιά στη βασική φάση (Α) -πριν την παρέμβαση- είχαν την ευκαιρία να επιλέξουν από μία σειρά ερεθισμάτων (σοκολάτες, καραμέλες, πατατάκια, γαριδάκια, χαρτοπετσέτες, καλαμάκια) και ως αναμενόταν επέλεξαν τα τρόφιμα. Στην φάση του χειρισμού (Β), ξεκίνησε η δραματική διαδικασία, και ύστερα τα παιδιά επέλεγαν τα ερεθίσματα που στην προηγούμενη φάση δεν είχαν ενισχυτική δύναμη (π.χ., χαρτοπετσέτες, καλαμάκια). Στην τελική φάση (Α') αφότου αποσύρθηκε η δραματική διαδικασία, παρατηρήθηκε επαναφορά της συμπεριφοράς στο αρχικό επίπεδο και τα παιδιά επέλεγαν πάλι τα τρόφιμα. Τα αποτελέσματα της έρευνας ανοίγουν ένα παράθυρο στην πιθανότητα δημιουργίας προσβάσιμων και χαμηλού κόστους ενισχυτών, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε θεραπευτικές παρεμβάσεις επιλύοντας έτσι το συχνό φαινόμενο του κορεσμού.

Γεωργιλάκη Μαρίλη

Διαταραχή πρόσληψης τροφής (ψυχογενής ανορεξία) μέσα από το πρίσμα της εφαρμοσμένης ανάλυσης της συμπεριφοράς

Είναι γεγονός ότι στη σύγχρονη εποχή όλο και περισσότεροι νέοι προσβάλλονται από διαταραχές στον τρόπο πρόσληψης τροφής Πιο συγκεκριμένα στην ψυχογενή ανορεξία, το άτομο επιβάλλει στον εαυτό του την ασιτία, καθώς έχει κυριευτεί από τον φόβο μήπως παχύνει. Η τροφή δηλαδή χάνει την ενισχυτική της δύναμη που είναι η απόλαυση, καθώς η κατανάλωση τροφής «τιμωρεί» το άτομο αυξάνοντας το βάρος του, και το αίσθημα κορεσμού του στομαχιού, μέσω της κατανάλωσης τροφής, προκαλεί πλέον την εκδήλωση δυσάρεστων συναισθημάτων, όπως αυτό της ενοχής και της ντροπής, και τα οποία συσχετίζονται με την κριτική περί της εικόνας του σώματος. Τα ερεθίσματα που παράγονται από τον έλεγχο του βάρους μέσω περιορισμού και επιλογής τροφών, από την εκδήλωση σφοδρής αυτοκριτικής γνωστή ως «χαμηλή αυτοπεποίθηση» και από την υιοθέτηση ιδεοψυχαναγκαστικών συμπεριφορών γύρω από το θέμα του φαγητού, είναι μερικά από τα γεγονότα που λειτουργούν ως σήματα ασφάλειας στα άτομα που πάσχουν από την διαταραχή.

Με βάση τις αρχές της εφαρμοσμένης ανάλυσης της συμπεριφοράς το άτομο μπορεί να κατανοεί πώς η συμπεριφορά του καθορίζεται σε σχέση με το περιβάλλον, και αντιλαμβάνεται τη σχέση

μεταξύ των εκδηλωμένων συμπεριφορών με πρότερα και επακόλουθα γεγονότα. Κατανοώντας την προέλευση μιας συμπεριφοράς που ακόμα κι αν δεν είναι συμφέρουσα για την ευζωία του ατόμου, αλλά έχει κάποια λειτουργία που την ενισχύει, είμαστε σε θέση να τροποποιήσουμε τις συνθήκες υπό τις οποίες αυτή η μη επιθυμητή συμπεριφορά ενισχύθηκε.

Νεοφωτίστου Εύη, Μηλιώνη Καίτη, Αλέπης Τίμης

Η χρήση της τεχνολογίας των εφαρμογών υγείας (health apps) στην παρακολούθηση και στην τροποποίηση της διατροφικής συμπεριφοράς

Τα τελευταία χρόνια, με την ανάπτυξη της τεχνολογίας κινητών τηλεφώνων, έχει σημειωθεί και μια αυξανόμενη χρήση εφαρμογών υγείας, γνώστες και ως «health apps» στα λεγόμενα έξυπνα κινητά ή στα tablets. Το ερευνητικό μας ενδιαφέρον εστιάζει στο κατά πόσο μια τέτοια εφαρμογή υγείας μέσω κινητού μπορεί να συμβάλλει στη βελτίωση των διατροφικών συμπεριφορών. Ο έλεγχος πρόσληψης τροφής και η παχυσαρκία αποτελούν φαινόμενα που χρήζουν ειδικής παρέμβασης. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, οι έξυπνες συσκευές μπορούν να δρουν υποστηρικτικά σε τροποποιήσεις συμπεριφορών. Στο συγκεκριμένο πείραμα η μέθοδος που χρησιμοποιούμε αφορά την τήρηση ενός ημερολογίου, με δέσμευση τήρησης των γευμάτων ανά 3-4 ώρες και καταγραφής αυτών μέσω φωτογραφιών, όλα μέσω της χρήσης έξυπνων κινητών. Εν παραλλήλω, εφαρμόζονται κανόνες ενίσχυσης και επιβράβευσης, δημιουργώντας κίνητρα, μέσω συλλογής πόντων (token economy) στο τέλος κάθε ημέρας καθώς επίσης, υπάρχει και κοινωνική ενίσχυση μέσω της δημιουργίας μιας υποστηρικτικής κοινότητας χρηστών. Η χρήση της υποστηρικτικής τεχνολογίας μπορεί να συντελέσει στην ενίσχυση επιθυμητών συμπεριφορών και στην εξάλειψη μη λειτουργικών συμπεριφορών. Σκοπός μας είναι η παρακολούθηση και η τροποποίηση ανεπιθύμητων συμπεριφορών και τελικά η θεμελίωση της θετικά ενισχυτικής δύναμης των ερεθισμάτων που παράγονται από νέες, επιθυμητές δράσεις στην καθημερινότητα του εκάστοτε συμμετέχοντα.

Κόλλια Μαρία Ελένη, Μέλλον Ρόμπερτ

Διερεύνηση των συνθηκών που διέπουν τις συμπεριφορές αυτοελέγχου και παρορμητικότητας

Η παρούσα έρευνα συμπεριλαμβάνει μια περιγραφική και μια πειραματική μελέτη με στόχο την ανάδειξη των συνθηκών που καθορίζουν την εκδήλωση συμπεριφορών αυτοελέγχου υπό το πρίσμα του θεμελιώδους συμπεριφορισμού. Αρχικά μοιράστηκαν ερωτηματολόγια σε ένα δείγμα ενηλίκων στα οποία μετρούνται αυτοαναφερόμενα επίπεδα αυτοελέγχου, παρορμητικότητας και ιστορικού κοινωνικής τιμωρίας (ΙΚΤ). Τα προκύπτοντα αποτελέσματα δείχνουν μια στατιστικά σημαντική άμεση συσχέτιση μεταξύ αυτό-αναφερόμενου ΙΚΤ και παρορμητικότητας καθώς και αντίστροφη συσχέτιση μεταξύ ΙΚΤ και αυτοελέγχου, αποτέλεσμα που συνάδει με την άποψη ότι η εφαρμογή της τιμωρίας γενικώς, δεν επιφέρει επιθυμητά επίπεδα αυτοελέγχου, παρά την συχνή χρήση της για αυτό το σκοπό.

Η άποψη αυτή υποστηρίχτηκε επίσης από τα αποτελέσματα της πειραματικής ανάλυσης η οποία βασίστηκε σε ένα ειδικά κατασκευασμένο ηλεκτρονικό παιχνίδι. Το προκύπτον αποτέλεσμα σε αυτή την περίπτωση ήταν το εξής: ο «θετικός» αυτοέλεγχος, ήτοι η επιλογή άμεσης μικρότερης ενίσχυσης έναντι έμμεσης μεγαλύτερης, έχει μεγαλύτερη πιθανότητα εκδήλωσης από τον «αρνητικό» αυτοέλεγχο, δηλαδή την επιλογή άμεσης μικρότερης τιμωρίας έναντι έμμεσης μεγαλύτερης. Από τα αποτελέσματα των δύο μελετών συμπεραίνουμε ότι ο καλύτερος τρόπος δημιουργίας «αυτοελέγχου» φαίνεται να είναι η θεμελίωση της θετικά ενισχυτικής δύναμης των ερεθισμάτων που παρά-

γονται από αυτές τις πράξεις κι όχι η θεμελίωση της αρνητικά ενισχυτικής δύναμης ερεθισμάτων που παράγονται από «παρορμητικές» δράσεις.

ΕΝΟΤΗΤΑ 4η: ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Κατσούγκρη Παρασκευή Δανάη, Μέλλον Ρόμπερτ

Η επίδραση της διαφορικής ενίσχυσης και τιμωρίας στις σχέσεις μεταβατικότητας και στη διαφοροποίηση της γενίκευσης της ισοδυναμίας και μη των ερεθισμάτων

Είναι η ιδιότητα της μεταβατικότητας ένα καθολικό και έμφυτο στοιχείο της συμπεριφοράς μας ή όχι; Υπόκειται στις αρχές της ενίσχυσης και της τιμωρίας ή απαιτείται ο καθορισμός νέων αρχών για το συγκεκριμένο φαινόμενο; Και αν η ενίσχυση και η τιμωρία επηρεάζουν και μεταβάλλουν τις σχέσεις ισοδυναμίας, μπορούν οι αλλαγές να γενικευτούν και σε άλλα ερεθίσματα; Τα παραπάνω ερωτήματα είναι και η αφετηρία του συγκεκριμένου πειράματος. Η μέθοδος αποτελείται από τέσσερις φάσεις. Στη πρώτη φάση τα υποκείμενα καλούνται να μάθουν τις σχέσεις Α=Β και Β=Γ (τα ερεθίσματα που χρησιμοποιούνται είναι απλά σχήματα). Στην δεύτερη ελέγχεται η ύπαρξη ή μη της μεταβατικότητας, δηλαδή αν ισχύει Α=Γ και Γ=Α. Σε περίπτωση που περάσουν και αυτή τη φάση ακολουθεί ο χειρισμός. Πάλι έχουμε τους Α=Γ και Γ=Α συνδυασμούς αλλά εδώ, η επιλογή του σωστού στα Α=Γ τιμωρείται (και ενισχύεται συμπτωματικά κάποια άλλη επιλογή), ενώ στα Γ=Α συνεχίζει να ενισχύεται. Τέλος, στη τέταρτη φάση ελέγχεται αν το πρότυπο συμπεριφοράς που διδάχτηκαν στη προηγούμενη φάση, μπορεί να γενικευτεί και σε άλλα ερεθίσματα. Τα δεδομένα μας δείχνουν ότι το φαινόμενο της μεταβατικότητας δεν είναι καθολικό, ότι η ενίσχυση και η τιμωρία μπορούν να αλλάξουν το πρότυπο της συμπεριφοράς στην επιλογή του «σωστού» σχήματος, ότι σχεδόν πάντα δημιουργείται ένας κανόνας στην επιλογή του διαφορετικού σωστού (στην περίπτωση της τιμωρίας) και φαίνεται ότι οι αλλαγές που προκύπτουν μπορούν και να γενικευτούν.

Μακρής Νικόλαος, Μέλλον Ρόμπερτ

Πειραματική διερεύνηση του επιπέδου συμμετρίας των επιδράσεων της τιμωρίας και της ενίσχυσης

Στο χώρο της ανάλυσης συμπεριφοράς, η σχέση ενίσχυσης-τιμωρίας θεωρείται είτε συμμετρικά αντιθετική, είτε αντιθετική μεν, όχι όμως συμμετρική. Στηριζόμενη σε δύο προϋπάρχοντα παρόμοια πειράματα, τα οποία εξέταζαν τη συμμετρική ή μη σχέση ενίσχυσης-τιμωρίας, η παρούσα έρευνα επιχείρησε να ρίξει περισσότερο φως σε αυτό το θέμα. Οι συμμετέχοντες στο πείραμα έλαβαν μέρος σε ένα ηλεκτρονικό παιχνίδι, το οποίο θύμιζε παιχνίδι τζόγου και στο οποίο καλούνταν να βρουν το σωστό φύλλο, έτσι ώστε να κερδίσουν όσο το δυνατόν περισσότερα χρήματα. Ωστόσο τόσο ο αριθμός των κερμάτων όσο και η σειρά των φύλλων ήταν προκαθορισμένα· στον έναν γύρο τα υποκείμενα κατά κύριο λόγο ενισχύονταν κερδίζοντας χρήματα και στον άλλον τιμωρούνταν χάνοντας χρήματα. Στα πρώτα δύο πειράματα δινόταν η πληροφορία ότι τα αποτελέσματά τους θα συγκρίνονταν με εκείνα των υπολοίπων συμμετεχόντων, ενώ στο εν λόγω πείραμα δεν θα υπήρχε σύγκριση. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι στη φάση ενίσχυσης υπήρχε ισχυρή τάση επιλογής του θετικού ενισχυτή, ενώ στη φάση τιμωρίας (σήμα ασφάλειας) υπερισχύει τυχαία επιλογή ή η συστηματική επιλογή του θετικού ενισχυτή (μάλλον ως σήμα ασφάλειας). Επίσης, στη φάση ενίσχυσης παρατηρήθηκε υψηλότερη δύναμη πίεσης του κέρσορα επιλογής, με ένα μεγάλο αριθμό ατόμων

ωστόσο να ασκούν υψηλότερη πίεση στη φάση τιμωρίας (εμφάνιση επιθετικών δράσεων). Τα αποτελέσματα, προστέθηκαν στις ήδη υπάρχουσες, από τα δύο προηγούμενα πειράματα, ενδείξεις για το μη συμμετρικό χαρακτήρα ενίσχυσης-τιμωρίας.

ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΟ ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ – INVITED ROUND – TABLE DISCUSSION

Is behavior analyst certification right for Greece in 2015?

Dounavi Katerina, Martin Neil, Pelios Lillian, Mellon Robert

In recent years, the significant practical advantages of human services provision comprehensively based in a natural science of behavior has become widely recognized, particularly in educational, therapeutic and vocational services for persons characterized by pervasive difficulties in the acquisition of age-typical social and academic repertoires. The provision of such services requires extensive scientific training and professionally supervised experience in the application of experimentally-derived principles and methods to the solution of human problems, generating skills that develop throughout the behavior analyst's career in continuous interaction with his or her peers and with the ever-advancing research literature. Persons who represent themselves as behavior analysts without having the requisite skills in the application of behavioral philosophy and its experimental science harm the public interest, both in their provision of inferior services and in the resultant misperception of the effectiveness of an applied science of behavior in the persons inadequately served. In recognition of the public right to effective human services, extensive efforts have been made to certify the existence of the requisite complex repertoire of behavior in persons identifying themselves to the public as behavior analysts, in the ongoing efforts of the Behavior Analyst Certification Board.

Reaching a general consensus among behavior analysts concerning the content of this repertoire, and of how it is most effectively acquired, assessed and maintained, is not an easy matter; it is further complicated by regional differences in languages, legal and professional codes, and economic conditions. The solution to such difficulties is to be found in open dialog and reasoned experimentation among the interested parties, guided by the principles of the very philosophy and science that unite us. The present round table is a forum for the advancement of this discussion.

ΕΝΟΤΗΤΑ 5η: ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΛΙΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ

Μητσοπούλου Τιτίκα, Σωτηροπούλου Βιβή

Ανάλυση συμπεριφοράς και θεραπεία σε κλινική περίπτωση ειδικής φοβίας αίματος - ένεσης - τραύματος

Η ειδική φοβία αίματος - ένεσης - τραύματος (ΕΦ.ΑΕΤ) είναι μια ξεχωριστή διαταραχή άγχους. Η πυροδότηση έντονης ψυχοφυσιολογικής αντίδρασης του ασθενή όταν εκτίθεται σε ερεθίσματα που έχουν σχέση με την φοβία του, ακολουθείται από συμπεριφορές αποφυγής για ότι μπορεί ή φαίνεται ικανό να βλάψει την σωματική του ακεραιότητά. Δεν πρόκειται για «σχήμα λόγου» αφού σε αντίθεση με άλλους ασθενείς που υποφέρουν από διαταραχές άγχους, οι ασθενείς με ΕΦ.ΑΕΤ

μπορεί να σημειώνουν βραδυκαρδία κατά την έκθεση τους στο φοβογόνο ερέθισμα, ακόμα και λιποθυμικά επεισόδια. Δεδομένων των παραπάνω η εφαρμοσμένη ανάλυση συμπεριφοράς είναι όχι μόνο αναγκαία αλλά και απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχή διεξαγωγή της θεραπείας. Οι εξειδικευμένες θεραπευτικές τεχνικές για την αποτροπή των λιποθυμικών επεισοδίων μπορούν να εφαρμοστούν επιτυχώς, μόνο εφόσον προσδιοριστούν εκείνα τα δημόσια και ιδιωτικά παρατηρήσιμα ερεθίσματα που προηγούνται ή/και σηματοδοτούν την έναρξη της έντονης ψυχοφυσιολογικής αντίδρασης του ασθενούς.

Στην κλινική περίπτωση ΕΦ. ΑΕΤ που παρουσιάζεται, δίνεται έμφαση στην εφαρμοσμένη ανάλυση συμπεριφοράς, στις μεταβλητές που την συνθέτουν και στις κρίσιμες διαφοροποιήσεις που επιβάλλονται, τόσο στην αξιολόγηση όσο και στην θεραπεία, από την ιδιαιτερότητα της εν λόγω φοβίας. Τέλος αναλύεται η πορεία της θεραπείας και περιγράφονται τα αποτελέσματα στη λήξη της καθώς και τα αποτελέσματα της επανεξέτασης μετά την πάροδο έξι μηνών.

Σωτηροπούλου Βιβή, Μητσοπούλου Τιτίκα

Η ανάλυση συμπεριφοράς ως προθάλαμος του θεραπευτικού σχεδιασμού στις σεξουαλικές δυσλειτουργίες: Παραδείγματα κλινικών περιπτώσεων διαταραχής σεξουαλικού πόνου, πρόωρης εκσπερμάτισης και στυτικής δυσλειτουργίας.

Οι σεξουαλικές δυσλειτουργίες δημιουργούν μεγάλη υποκειμενική δυσφορία και έκπτωση λειτουργικότητας στον διαπροσωπικό τομέα για ένα μεγάλο αριθμό ατόμων. Στην θεραπευτική διαδικασία εφαρμόζονται συμπεριφορικές τεχνικές με στόχο την επίλυση της δυσκολίας και την επαναφορά σε μια όσο το δυνατόν, ομαλή σεξουαλική λειτουργία ώστε να προαχθεί η σχέση του ζεύγους. Η ανάλυση συμπεριφοράς κατά την κλινική αξιολόγηση του προβλήματος είναι απαραίτητη ώστε να μορφοποιηθεί ο θεραπευτικός σχεδιασμός και να γίνει η ορθότερη χρήση των συμπεριφορικών στρατηγικών από το θεραπευτή. Δίνονται παραδείγματα αυτής της διαδικασίας κλινικών περιπτώσεων διαταραχής σεξουαλικού πόνου (κολπικός σπασμός), πρόωρης εκσπερμάτισης και στυτικής δυσλειτουργίας.

Κατσούγκρη Παρασκευή Δανάη, Διάκος Στέφανος, Μέλλον Ρόμπερτ

Μείωση ανεπιθύμητων συμπεριφορών κατά τη διάρκεια του φαγητού και έναρξη διδασκαλίας χρήσης πιρουνιού: Η περίπτωση της Εύας

Η Εύα είναι ένα κοριτσάκι εφτά χρονών που έχει διαγνωστεί με διάχυτη αναπτυξιακή διαταραχή και κινητική αστάθεια. Παράλληλα, παρατηρείται η έντονη ανάγκη για μάσηση μη βρώσιμων αντικειμένων όπως για παράδειγμα χαρτί, χαρτόνι, πλαστικό και λιγότερο συχνά ξύλο. Παρόλα αυτά, δεν υπάρχει διάγνωση για την αντίστοιχη διαταραχή. Η παρέμβαση που σχεδιάστηκε είχε στόχο να μειώσει την τάση να αρπάζει με γρήγορες κινήσεις το φαγητό όταν βρεθεί ελεύθερο μπροστά της, να παίζει με αυτό στα χέρια και κάποιες φορές να το τρίβει στο πρόσωπο ή στα χέρια. Έτσι λοιπόν, αρχικά επελέχθησαν δυο φαγητά τα οποία είχε μαζί της κάθε μέρα (τοστ και μήλο), τοποθετούνταν κάποια τεμάχια φαγητού στο πιάτο της και παρατηρούνταν ο αριθμός των κομματιών που έπαιρνε κάθε φορά και η συχνότητα της εκάστοτε συμπεριφοράς της. Όταν η συμπεριφορά σταθεροποιήθηκε σε κάποιο βαθμό, εισήχθη η χρήση πιρουνιού μόνο στο τοστ. Τα αποτελέσματα ήταν αρκετά ενθαρρυντικά καθώς το παιδί ανταποκρινόταν πολύ καλά, όμως διαπιστώθηκε πως για την επίτευξη πλήρους έλεγχου της συγκεκριμένης συμπεριφοράς πρέπει να ελεγχθούν και να απομονωθούν με ακρίβεια κι άλλοι παράγοντες επιρροής.

Λάππα Χριστίνα, Κυπαρισσός Νικόλαος, Αναστασίου Ιωάννης

Εκπαίδευση ατόμων με σοβαρή νοητική υστέρηση με στόχο την ανάπτυξη του θρησκευτικού τους βιώματος

Τα άτομα με νοητική υστέρηση που ζουν σε ιδρύματα έχουν ελάχιστες ευκαιρίες να αυξήσουν τις γνώσεις και τις εμπειρίες τους, απαραίτητες για την προσωπική τους εξέλιξη. Επτά ενήλικες με σοβαρή νοητική υστέρηση και σύνδρομο Down επιλέχτηκαν, για να διδαχτούν το μυστήριο της βάπτισης και να αναπτύξουν το θρησκευτικό τους βίωμα. Οι συμμετέχοντες/ουσες αποτέλεσαν μία ομάδα κι εκπαιδεύτηκαν με δρώμενο- αναπαράσταση της βάπτισης κι εξετάστηκαν ατομικά με συγκεκριμένες ερωτήσεις. Ένα σχέδιο πολλαπλών βάσεων χρησιμοποιήθηκε, για να δείξει την απόκτηση και γενίκευση των γνώσεων σχετικών με το μυστήριο της βάπτισης. Όλες οι συνεδρίες βιντεοσκοπήθηκαν και βαθμολογήθηκαν από δύο ερευνητές. Πριν την παρέμβαση οι συμμετέχοντες/ουσες δεν γνώριζαν το μυστήριο της βάπτισης. Τα άτομα της ομάδας που ξεκίνησαν από μηδενική βάση κατέκτησαν τη γνώση για το μυστήριο της βάπτισης ανάλογα με το δυναμικό τους, που διατηρήθηκε σε επανεκτιμήσεις και γενικεύτηκε σε νέες συνθήκες. Η αξιοπιστία των αποτελεσμάτων εκτιμήθηκε από το εξειδικευμένο προσωπικό του ιδρύματος. Τα άτομα με σοβαρή νοητική υστέρηση δύνανται να εκπαιδευτούν σε θρησκευτικά μυστήρια κι έτσι μπορούν να εμπλακούν σ' αυτά πιο ενεργά. Η παρούσα παρέμβαση έδωσε στα άτομα αυτά τη δυνατότητα να συμμετέχουν και να κατανοούν καλύτερα ένα θρησκευτικό μυστήριο, αυξάνοντας τις πιθανότητες να προσεγγίσουν την εκκλησία και να αναπτύξουν το θρησκευτικό τους συναίσθημα σταδιακά.

Ορκοπούλου Ευθυμία, Μέλλον Ρόμπερτ

Το φαινόμενο της συντελεστικής διάκρισης ερεθισμάτων κατά την εκπαίδευση ενός παιδιού με αυτισμό στη βασική κατανόηση της έννοιας του πόσιμου

Από τα πρώτα κιόλας χρόνια της ιστορίας της, η επιστήμη της Ψυχολογίας ασχολείται συστηματικά με το πολυσχιδές φαινόμενο της γνώσης. Πλήθος μελετητών έχουν κατά καιρούς εστιάσει το επιστημονικό ενδιαφέρον τους στο πώς αποκτάται η γνώση, από πού προκύπτει καθώς και σε ερωτήματα που αφορούν τον έμφυτο ή μη χαρακτήρα της. Από μία συμπεριφοριστική σκοπιά, το φαινόμενο της γνώσης αποτελεί ένα από τα φαινόμενα της λεγόμενης «συντελεστικής διάκρισης ερεθισμάτων». Η παρούσα παρουσίαση, λοιπόν, αποσκοπεί σε μία περιεκτική περιγραφή του φαινομένου της συντελεστικής διάκρισης ερεθισμάτων μέσω μίας θεραπευτικής παρέμβασης. Έπειτα από μία σύντομη περίοδο απλής παρατήρησης, παρουσιάστηκαν στον Θοδωρή (νεαρός ενήλικας με αυτισμό) συσκευασίες πόσιμων και μη πόσιμων υγρών και του ζητήθηκε να επιλέξει δείχνοντας την κατάλληλη συσκευασία στην παρουσία των ερωτήσεων «τι πίνεται» και «τι δεν πίνεται». Με τη διαφορική ενίσχυση και εξάλειψη της ενίσχυσης στην παρουσία των κατάλληλων διακριτικών ερεθισμάτων- συσκευασιών, το παιδί σταδιακά έμαθε να απαντά ορθά δείχνοντας τη συσκευασία του πόσιμου στην παρουσία της ερώτησης «τι πίνεται», αλλά λόγω του περιορισμένου χρονικού διαστήματος που είχαμε στη διάθεσή μας για εκπαίδευση, δεν κατέστη εφικτή η εξ ολοκλήρου εκμάθηση της έννοιας του πόσιμου. Μετά την περιγραφή της παρέμβασης και των αποτελεσμάτων της, διατυπώνονται σκέψεις και υποθέσεις πάνω στα αποτελέσματα που πιθανόν να προέκυπταν αν συνεχιζόταν η εκπαίδευση του Θοδωρή. Τέλος, γίνεται προσπάθεια να προσεγγιστούν ερωτήματα όπως: «Τι είναι και πώς δημιουργούνται οι *έννοιες*» ή «Πότε θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε ότι ένα άτομο έχει κατακτήσει μία *έννοια*». Τελικά, φαίνεται πως αυτό που ονομάζουμε γνώση είναι διαφοροποιημένη συμπεριφορά ανάλογα με τις συνθήκες στις οποίες εκδηλώνεται.